

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-578801-III/09/IM

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, *15 kwietnia 2009 r.*

Pan
Michał Boni
Minister - Członek Rady
Ministrów

szanowny Panie Ministrze

W nawiązaniu do poprzedniej korespondencji w sprawie reformy systemu ubezpieczenia społecznego rolników chciałbym przedstawić Panu Ministrowi kolejny problem z tego zakresu.

Ustawą z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 150, poz. 1248), od 24 sierpnia 2005 r. zostały dokonane zmiany dotyczące warunków, jakie muszą być spełnione do pozostania w ubezpieczeniu rolniczym przy równoczesnym prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności. W szczególności z jej przepisów wynika, iż dla możliwości podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników nie ma znaczenia forma opodatkowania pozarolniczej działalności gospodarczej, prowadzonej równocześnie z działalnością rolniczą. Obecnie, na podstawie postanowień art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.), rolnik lub domownik, który rozpoczyna prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpoczyna współpracę przy prowadzeniu tej działalności, może nadal podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników, jeśli:

- podlegał temu ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata i nadal prowadzi działalność rolniczą lub stale pracuje w gospodarstwie rolnym, obejmującym obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego, lub w dziale specjalnym,
- złożył w KRUS oświadczenie o kontynuowaniu tego ubezpieczenia w terminie 14 dni od rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpoczęcia współpracy przy prowadzeniu tej działalności,
- nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym,

- nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych,
- kwota należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekracza kwoty 2.755 zł.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi od osób prowadzących działalność gospodarczą, w których kwestionowana jest celowość utrzymania regulacji prawnej zawartej w tym przepisie. Zdaniem skarżących regulacja ta może prowadzić do dyskryminacji osób, które z racji prowadzenia działalności gospodarczej mają obowiązek ubezpieczenia w ZUS.

Intencją wprowadzeniu regulacji prawnej zawartej w art. 5a ustawy była racjonalizacja zasad podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Ustawodawca dążył do uszczelnienia systemu przez ograniczanie dostępności do niego osób, dla których działalność rolnicza i praca w gospodarstwie rolnym nie stanowi jedyne czy głównego źródła utrzymania. W związku z tym rolnikom prowadzącym równoległe działalność rolniczą i gospodarczą ograniczono możliwość wyboru między ubezpieczeniem w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych i Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. W wyroku z dnia 13 marca 2006 r., sygn. P 8/06 Trybunał Konstytucyjny podzielił stanowisko, że system ubezpieczenia społecznego rolników ma na celu zapewnienie ubezpieczenia społecznego jednoznacznie określonej grupie społecznej. Władza publiczna, partycypująca (z uwagi na wymiar składek) w przeważającej mierze w kosztach tego preferencyjnego systemu, ma prawo określać i zmieniać warunki uczestnictwa w tym systemie, a postulat, by ubezpieczenie obejmowało tylko tych rolników, dla których praca w gospodarstwie rolnym stanowi zasadnicze źródło utrzymania, nie może być, zdaniem Trybunału, kwestionowany na gruncie zasad konstytucyjnych.

Nie ulega wątpliwości, że dostęp do ubezpieczenia społecznego rolników jest nadal szeroki i liberalny. Składki na ubezpieczenie społeczne nie zależą od obszaru gospodarstwa ani od dochodów z tytułu prowadzenia działalności rolniczej, a zasadniczą przesłankę podlegania temu ubezpieczeniu stanowi posiadanie gospodarstwa rolnego, nawet bardzo małego, nie zaś realna działalność rolnicza. Podleganie ubezpieczeniu społecznemu nie jest nawet uwarunkowane zamieszkiwaniem rolnika na terenie prowadzonego gospodarstwa ani zakresem prowadzonych we własnym gospodarstwie prac (por. wyrok Sądu Najwyższego z 16 grudnia 1998 r., II UKN 289/98, OSNP 4/2000, poz. 156). W rezultacie przy prowadzeniu działalności gospodarczej w niewielkim lub średnim wymiarze konkurują ze sobą osoby, których obciążenie z tytułu podlegania ubezpieczeniu nie jest jednolite. W uprzywilejowanej

sytuacji znajdują się osoby, które z racji posiadania gospodarstwa rolnego przy prowadzeniu działalności gospodarczej płacą zdecydowanie niższe składki (406 zł kwartalnie na ubezpieczenie emerytalno-rentowe oraz 180 zł kwartalnie na ubezpieczenie ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie), niż pozostałe osoby prowadzące działalność gospodarczą (miesięczna wysokość składek na ubezpieczenie społeczne, Funduszu Pracy i Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych wynosi 570,33 zł lub 523,39 zł bez dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego). Ponadto osoby takie płacą także miesięczną składkę na ubezpieczenie zdrowotne w wysokości 224,24 zł, podczas gdy składkę na ubezpieczenie zdrowotne za rolników prowadzących równoległe działalność gospodarczą i rolniczą opłaca budżet państwa.

Z odpowiedzi Pana Ministra z dnia 16 lutego br. wynika, że w ramach prac Międzyresortowego Zespołu ds. Reformy Systemu Ubezpieczenia Społecznego Rolników wypracowano wstępny projekt rozwiązań w zakresie funkcjonowania systemu ubezpieczenia emerytalno-rentowego rolników, których celem jest m. in. aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich poprzez w szczególności zwiększenie swobody przepływu ubezpieczonych między ZUS i KRUS oraz zniesienie zawartych w systemie ubezpieczenia społecznego rolników antybodźców dla podejmowania działalności pozarolniczej na terenach wiejskich zarówno przez osoby ubezpieczone w KRUS jak i pozostałych mieszkańców obszarów wiejskich.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), uprzejmie proszę Pana Ministra o przedstawienie informacji, jakie jest stanowisko Międzyresortowego Zespołu ds. Reformy Systemu Ubezpieczenia Społecznego Rolników wobec przedstawionej powyżej kwestii.

Z porażeniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich